

Lääne – Saare valla eelarvestrateegia
2016 - 2019

Sisukord

1	
1.	Sissejuhatus..... 3
2.	Ülevaade majanduskeskkonnast 4
3.	Riigi rahanduse prognoos 5
4.	Lääne-Saare valla majanduslik olukord..... 6
5.	Eelarvestrateegia 2016 – 2019 7
5.1	Põhitegevuse tulud 7
5.2	Põhitegevuse kulud 8
5.3	Investeermistegevus..... 10
5.4	Finantseerimistegevus 13
5.5	Likviidsed varad 13
6.	Kokkuvõte..... 14
7.	Lisad..... 15

1. Sissejuhatus

Lääne-Saare valla eelarvestrateegia tugineb meetodiliselt ja sisuliselt õigusaktidele, eelkõige kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadusele, valla arengukavale ning riigi eelarvestrateegiale.

Valla eelarvestrateegia koostamise peaesmärgiks on kindlustada eelarvepoliitika pikemaajalise jätkusuutliku arengu tagamine ning iga-aastane tulude/kulude parem planeerimine. Eelarvestrateegia annab rahalised orientiirid valla võimalustest arengukavas kavandatud tegevuste realiseerimiseks. Seadusega ei ole määratud eelarvestrateegia kohustuslik struktuur, kuid oluline on välja tuua seadusega nõutud komponendid, mis on vajalikud tervikliku ülevaate andmiseks omavalitsuse finantsolukorrast ja –väljavaadetest. Sisuliselt ütleb seadus, et kohaliku omavalitsuse eelarvestrateegia peab:

- kirjeldama arengukavas nimetatud eesmärkide finantseerimist;
- hõlmama koostamise aastal vähemalt nelja järgnevat aastat;
- sisaldama majanduskeskkonna analüüsi ja prognoosi;
- andma ülevaate seadusega nõutavas detailsuses eelneva aasta tegelikest, jooksva aastal kavandatud (oodatavatest) ja järgnevateks aastateks prognoositud (kavandatud) KOV-i sissetulekutest ja väljaminekutest;
- esitama KOV-i ja arvestusüksuse eelneva aasta tegeliku ning jooksvaks ja järgnevateks aastateks prognoositavad põhitegevuse tulemi ja netovõlakoormuse suurused;
- sisaldama muud olulist finantsinformatsiooni.

Lääne-Saare valla eelarvestrateegia on koostatud 2015. aasta augustis-septembris perioodi 2016 – 2019 kohta. Kuna samal perioodil toimus ka valla arengukava koostamine ja avalikud arutelud/avalikustamine, siis eelarvestrateegia avalikustamist ei toimunud. Valla eelarve on kassapõhine, seega on ka eelarvestrateegia koostamisel lähtutud kassapõhisest arvestusmetoodikast. Kassapõhises eelarves kavandatakse majandustehingud selles perioodis, millal planeeritakse nendega seotud rahade liikumine. Vastavalt seadusele jagatakse eelarves ja seega ka eelarvestrateegias tehingud järgmisteks osadeks:

- põhitegevuse tulud
- põhitegevuse kulud
- investeerimistegevus
- finantseerimistegevus
- likviidsete varade muutus.

Käesolev eelarvestrateegia on liigendatud eelnimetatud eelarveosade lõikes. Täiendavalt antakse eraldi peatükis ülevaade majanduskeskkonnast, riigi eelarvepoliitikast, Lääne-Saare valla finantsolukorrast, põhitegevuse tulude ja kulude prognoosist, investeerimis- ja finantseerimistegevuse ning likviidsete varade muutustest, samuti valla arvestusüksustest ja konsolideeritud näitajatest ning finantsdistsipliini tagamise meetmetest.

2. Ülevaade majanduskeskkonnast

Kohaliku omavalitsuse eelarvestrateegia on seotud üldise majanduse makrokeskkonna ja riigi eelarvepoliitikaga.

Rahandusministeeriumi 2015. aasta suvise prognoosi kohaselt kasvab Eesti sisemajanduse koguprodukt põhistsenaariumi kohaselt käesoleval aastal 1,7% ja 2016. aastal 2,6%, 2017.a. oodatakse kasvu kiirenemist 3,4%-ni, mille järel hakkab kasvutempo aeglustuma, peamiselt töötajate arvu vähenemise tõttu. Sisenõudluse kasvu toetab 2015. aastal peamiselt eratarbimine, kuid järgnevatel aastatel selle panus väheneb oluliselt. Töötajate palgatulu kasvutempo aeglustub, kuid tööga hõivatute arvu kasv jätkub. Tööjõu maksukoormuse langetamine aasta algusest toetab oluliselt netopalgatõusu ning tarbijahindade tõus lükkub järgmisse aastasse. 2016.aastal aeglustub palgatöötajate realsissetulekute kasv märgatavalt, kuna töötajate arv hakkab vähenema ning tarbijahindade tõus taastub.

Kuigi eurosooni majandus on tugevnemas ning ekspordi kasv kiirenemas, kompenseerib see idaturu ärakukkumist ainult osaliselt. Kaubaekspordi väljavaateid halvendab käesoleva aasta teisel poolaastal ekspordistruktuuris suure osakaaluga sideseadmete uute välistellimuste vähenemine. Aasta kokkuvõttes võib oodata kaupade ja teenuste ekspordi 0.5% langust. Välisnõudlus hakkab paranema 2016. aastal, kui peamiste kaubanduspartnerite majanduskasv kiireneb tugevneva globaalse nõudluse ja Venemaa majanduslanguse taandumise toel.

Madalate energiahindade tõttu langevad tarbijahinnad 2015.aastal 0,3%. Hindade tõusule pöördumist võib oodata aasta lõpus madala võrdlusbaasi mõjul, kuna nafta hind odavnes kiirelt eelmise aasta lõpukuudel ning ka toiduhinnad olid madaltasemel. 2016.aastal kiireneb inflatsioon 2,0%ni välistegurite negatiivse mõju taandumise, lisanduvate aktsiisitõusude ning sisemaiste tegurite järkjärgulise tugevnemise tulemusena. 2017. aastal võib oodata inflatsiooni kiirenemist 2,9%ni hoogsamast palgakasvust tingitud teenuste kiirema hinnatõusu, osade energiatoodete ning toidu kallinemise tõttu. Lähiaastatel suureneb kaudsete maksude osa tarbijahinnaindeksis ning suurim mõju on 2017.aastal, kui maksumeetmete panus tarbijahinnaindeksis ulatub 0.9%ni.

Tööturu olukord muutub üha pingelisemaks ning töötuse kiire vähenemine koos tööealise rahvastiku kahanemisega on juba mõnda aega hoidnud üleval palgasurveid. Tööjõus osalemise ning tööhõive määrad on saavutamas ajaloolist maksimumi, mistõttu on hüve edasise kasvu väljavaated tagasihoidlikud. Tööturu arenguid mõjutab olulisel määral 2016. Aasta keskpaigast rakenduv töövõimereform, mis aitab osalise töövõimega inimestel naasta tööturule. Kuna võib arvata, et tööturule naasvate töövõimetuspensionäride oskused ei vasta tööturu vajadustele ning ettevõtete võimekus nende palkamiseks on esialgu madal, siis kaasneb reformiga esmajärjekorras tööpuuduse suurenemine alates 2017.aastast.

Keskmise palga kasvutempo ei ole senini nominaalse majanduskasvu aeglustumisele oluliselt reageerinud, mistõttu lisandväärtuse jaotus on üha ena tööjõu poole kaldu ning kasumlikkus on langenud allapoole normaaltaset. Seetõttu on oodata lähiajal palgakasvu aeglustumist. Välisnõudluse kosumise eeldusel peaks 2017. Aastast alates nominaalpalga kasvutempo taas kiirenema. Palgatulu suhte lisandväärtusesse aitab parandada ka tööjõumaksude alandamine.

Tabel 1. Tööturu prognoos 2013 – 2018 (15 -74 aastased)

	<u>2013</u>	<u>2014</u>	<u>2015*</u>	<u>2016*</u>	<u>2017*</u>	<u>2018*</u>
TÖÖHÕIVE (TUH INIMEST)	<u>621,4</u>	<u>622,1</u>	<u>622,1</u>	<u>620,9</u>	<u>628,4</u>	<u>614,7</u>
TÖÖHÕIVE KASV	<u>1,0</u>	<u>0,1</u>	<u>0,0</u>	<u>-0,2</u>	<u>-0,4</u>	<u>-0,6</u>
TÖÖPUUDUSE MÄÄR	<u>8,6</u>	<u>7,5</u>	<u>6,8</u>	<u>6,4</u>	<u>6,1</u>	<u>6,1</u>
TÖÖJÕU TOOTLIKKUSE KASV (HÕIVATUTE ARVU JÄRGI)	<u>-0,2</u>	<u>0,3</u>	<u>2,5</u>	<u>3,7</u>	<u>3,8</u>	<u>3,8</u>
KESKMISE PALGA REAALKASV	<u>4,9</u>	<u>5,7</u>	<u>4,1</u>	<u>3,8</u>	<u>3,4</u>	<u>3,5</u>
KESKMINE PALK (EUROT)	<u>949</u>	<u>1005</u>	<u>1066</u>	<u>1134</u>	<u>1208</u>	<u>1288</u>
KESKMISE PALGA NOMINAALKASV	<u>7,8</u>	<u>6,0</u>	<u>6,1</u>	<u>6,4</u>	<u>6,5</u>	<u>6,6</u>

Allikas: Rahandusministeerium, Eesti Statistikaamet.

3. Riigi rahanduse prognoos

2015. aasta eelarveülejäak ulatub prognoosi kohaselt 0,4%ni SKPst. Peamiseks ülejäägi tekitajaks on keskvalitsus, kuid ka sotsiaalkindlustusfondid jäävad kogu prognoosiperioodi jooksul prognoositavalt ülejääki. Keskvalitsuse nominaalne ülejääk tuleneb peamiselt suurenenud maksulaekumisest, mh finantssektori erakorralistelt dividendidelt laekuvast tulumaksust. Sotsiaalkindlustusfondid on tänu Töötukassale jätkuvalt ülejäägis. 2016. aastal langeb valitsussektori eelarve ajutiselt puudujääki 0,2% SKPst, kuna riigieelarve tulude kasv jääb kulude kasvule alla. Samuti suureneb kasvavate kinnisvara-investeeringute tõttu Riigi Kinnisvara AS-i puudujääk. Järgnevatel aastatel on oodata valitsussektori eelarvepositsiooni pidevat paranemist, mistõttu ülejääk suureneb alates 0,1%st SKPst 2017. aastal kuni 1,4%ni SKPst 2019. aastal. Riigieelarve seaduse järgi peab valitsussektori struktuurne eelarvepositsioon olema tasakaalus või ülejäägis. Rahandusministeeriumi prognoosi kohaselt on see nõue kõigil aastatel täidetud.

2015. aasta maksukoormuseks kujuneb 33,5% SKPst. Maksukoormust suurendab finantssektori erakorralistelt dividendidelt tasutav tulumaks, samuti alkoholi ja maagaasi aktsiisi tõstmine ning erimärgistatud kütuse soodusaktsiisi kaotamine osades sektorites. Maksukoormust vähendab tulumaksu määra langetamine 20%le, maksuvaba tulu tõstmine 1848 euron aastast, pensionide täiendava maksuvaba tulu tõstmine 2640 euron aastast ja tööstuskindlustusmakse määra langetamine 2,4%-ni. Perioodil 2014–2017 on maksukoormust vähendava mõjuga kohustusliku kogumispensioni suuremad riigipoolsed sisse-maksud omapoolsete maksetega jätkanuile. Maksukoormuse arvestusse lisandusid Euroopa Statistikaameti soovitusel saastekvootide müügitulu, vedelkütusevaru varumakse ja Tagatistfondi osamaksud.

Aastatel 2016–2019 suurendavad maksukoormust alkoholi-, tubaka- ja kütuseaktsiisi tõstmine, koolituskulude mahaarvamise piiramine, täiendava teise lapse maksuvaba tulu fikseerimine 154 eurole kuus, füüsilise isiku tulumaksu mahaarvatava ülempiiri vähendamine 1200 eurole ja üüritulu süsteemi korrastamine. Maksukoormust vähendavad sotsiaalmaksu langetamine 32%le, maksuvaba tulu tõstmine 205 eurole kuus ja pensionide täiendava maksuvaba tulu tõstmine 225 eurole kuus. Kokkuvõttes kasvavad maksutulud aastatel 2016–2019 aastakeskmiselt veidi aeglasemalt kui nominaalne SKP ja maksukoormus langeb 2019. aastaks 33,0%le SKPst.

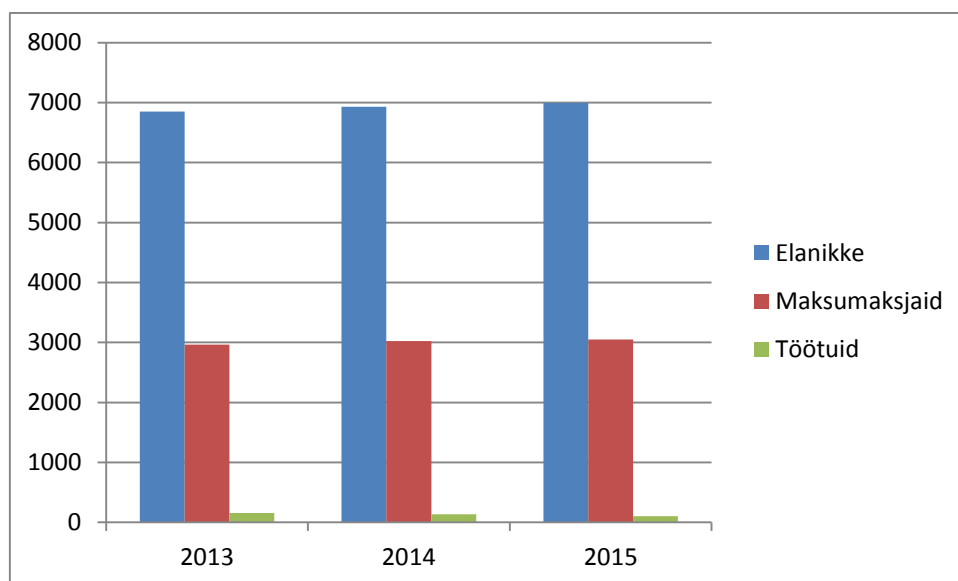
4. Lääne-Saare valla majanduslik olukord

Lääne-Saare vald moodustus – Kaarma, Kärla ja Lümända valdade ühinemisel 2014.aasta detsembris. Pindala poolest on maakonna suurim omavalitsus, rahvaarvu poolest aga Kuressaare järel teisel kohal. Valla pindala on ligikaudu 807km², piiride ligikaudseks pikkuseks on maismaal 135 km ja merepiiril 200 km. Valla territooriumil on 115 asulat/küla, alevikku. Rahvastikuregistri andmetel elas Lääne-Saare vallas 01.06.2015. aasta seisuga 7241 inimest.

Valla arengut mõjutab suurel määral asumine Kuressaare linna ümber, kus on olemas üsnagi korralik taristu, head tingimused ettevõtluseks, rahuldav ligipääsetavus lennu- ja laevaliikluse näol. Oma osa valla arengule annab ka tugevate külakogukondade olemasolu, mis perifeersetele küladele annab elujõudu ja hoiab neid hääbumast (nt. Karala, Leedri).

Ühinemise tulemusena on Lääne-Saare vald suurima elanike arvuga maaomavalitsus. Olulise osa valla tulubaasi annab maksumaksjatelt laekuvad tulud. Joonis 1 kajastab valla elanike arvu (01.01.2013 – 6852; 01.01.2014 – 6928 ja 01.06.2015 – 6996), maksumaksjate arvu (vastavalt siis 2965, 3024 ja 3052) ning registreeritud töötute arvu (vastavalt 154, 135 ja 105).

Joonis 1 Elanikud, maksumaksjad ja registreeritud töötud *

*Allikas: Statistikaamet, Rahandusministeerium

Statistikaameti andmetel on elanike arvust natuke üle poole -52-54% ülalpeetavaid.

5. Eelarvestrateegia 2016 – 2019

5.1 Põhitegevuse tulud

Vastavalt kohaliku omavalitsuse finantsjuhtimise seadusele (edaspidi KOFS) käsitletakse põhitegevuse tuludena maksutulused, laekumisi kaupade ja teenuste müügist ning sihtotstarbelisi ja mittesihtotstarbelisi toetusi. Sihtotstarbelised toetused jagunevad veel toetused tegevuskuludeks ja põhivara soetuseks. Viimast kajastatakse investeerimistegevuse jaotises.

Tasandusfondi (mittesihtotstarbelise toetuse) eraldamise põhimõtteks on omavalitsuste tulubaaside ühtlustamine, et erineva maksutulu laekumisega omavalitsused oleksid võimelised täitma seadustega pandud ülesandeid. Tasandusfondi arvestamisel on aluseks elanike arv, hooldatavate arv ning teede-tänavate pikkus. Tabelis 1 on rahandusministeeriumi prognoositavad parameetrite väärtused, mille abil on võimalik arvutada ligikaudsed tasandusfondi suurused. Määravaks on tasandusfondi juures ikkagi üksikisiku tulumaksu laekumine, mida suurem see on, seda vähem laekub tasandusfondi. Varasematel perioodidel oli kulude parameetrite muutusel suurem tähtsus, sest parameetri väärtused püsisid mitmetel aastatel samal tasemel, aastatel 2011 ja 2012 isegi vähenesid, aastast 2013 on hakanud tasapisi tõusma – 4,5%, 2014 aastal 7,4%, 2015 aastal 6,9%.

Tabel 1 Tasandusfondi parameetrite väärtused

Kulude parameetrid	Parameetrite väärtused (eurodes)						
	2014	2015	2016*	2017*	2018*	2019*	2020*
Laste arv vanuses 0-6	1 162	1 243	1 315	1 386	1 459	1 538	1 624
Laste arv vanuses 7-18	924	988	1 045	1 102	1 160	1 223	1 291
Tööealiste arv vanuses 19-64	383	409	433	456	481	507	535
Vanurite arv vanuses alates 65	556	594	629	663	698	736	777
Hooldatavate ja hooldajateen suunatud isikute arv	649	649	649	649	649	649	649
Kõvakattega maanteed	1 028	1 099	1 162	1 225	1 290	1 360	1 436
Kõvakatteta maanteed	186	199	210	221	233	246	260
Kõvakattega tänavad	2 925	3 127	3 308	3 487	3 672	3 870	4 087
Kõvakatteta tänavad	186	199	210	221	233	246	260

Parameetrite väärtuse kasvust tingituna on 2016.aasta eelarves tasandusfondi prognoos 7% põhitegevuse tulude kogusummast, mis kasvab 9%ni 2019. aastaks.

Suurimaks osaks põhitegevuse tuludes on maksutulul, millest enamuse moodustab üksikisiku tulumaks. Jooniselt 1 nähtub elanike ja maksumaksjate stabiilne kasv. Samas on rahandusministeeriumi prognoosi kohaselt palgakasvuks 5,6-5,9%, samas suurusjärgus on prognoositud ka kohalikele omavalitsustele laekuva tulumaksu kasv. Tabel 2 põhitegevuse tuludes on tulumaksu kasv prognoositud 5%. Arvestatud on ühinemislepingust tuleneva punktiga – lasteaia õpetajate palkade võrdsustamine kooliõpetajate palkadega, alampalga tõusuga, kooliõpetajate palgatõusuga.

Tabel 2 Põhitegevuse tulud

Lääne-Saare Vallavalitsus	2014 täitmine	2015 eeldatav täitmine	2016 eelarve	2017 eelarve	2018 eelarve	2019 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	6 678 437	6 563 703	6 856 886	7 137 649	7 512 329	7 818 641
Maksutulud	4 001 952	4 203 856	4 401 124	4 608 256	4 825 744	5 054 107
sh tulumaks	3 731 767	3 945 362	4 142 630	4 349 762	4 567 250	4 795 613
sh maamaks	270 185	258 494	258 494	258 494	258 494	258 494
sh muud maksutulud	0	0				
Tulud kaupade ja teenuste müügist	342 073	342 134	413 730	433 930	528 530	529 530
Saadavad toetused tegevuskuludeks	2 173 158	1 886 673	1 912 982	1 966 413	2 029 005	2 105 954
sh tasandusfond	497 745	513 845	525 930	574 361	636 953	713 902
sh toetusfond	763 992	1 173 359	1 201 252	1 201 252	1 201 252	1 201 252
sh muud saadud toetused tegevuskuludeks	911 421	199 469	185 800	190 800	190 800	190 800
Muud tegevustulud	161 254	131 040	129 050	129 050	129 050	129 050

Maamaks on arvestatud 2015.aasta tasemel, kuna toimus ühinenud valdade maamaksu- määrade ühtlustamine ja varasem võrdlusbaas puudub.

Tulud kaupade ja teenuste müügist oodatav suurenemine seoses uue hooldekodu rajamisega ja hooldusteenust vajavate arvu suurenemisega.

Käesoleva aasta sügisest suurenes Lümända Põhikooli õpilaste arv 16 õpilase võrra ja loota on toetusfondist hariduskulude järsu kasvuga, mis katab Lümända Põhikooli õpetajate personalikulud täielikult.

Toetused muudeks tegevuskuludeks sisaldab toetusi Abrukaga ühenduse pidamiseks, koolipiima ja –puuvilja toetused haridusasutustele, toetused lastekodude kohamaksudeks.

Muude tegevustulude real laekumised loodusressursside kasutamisest, saastetasudest.

5.2 Põhitegevuse kulud

Põhitegevuse kulud koosnevad toetustest tegevuskuludeks, personalikuludest, majandamiskuludest ja muudest kuludest.

Antavate toetuste real peamiselt mitmesugused sotsiaaltoetused, väikesel määral mitte-sihtotstarbelised toetused (liikmemaksud) ja sihtotstarbelisteks toetusteks.

Tabel 3 Põhitegevuse kulud

Lääne-Saare Vallavalitsus	2014 täitmine	2015 eeldatav täitmine	2016 eelarve	2017 eelarve	2018 eelarve	2019 eelarve
Põhitegevuse kulud kokku	5 462 746	5 562 758	5 842 638	6 014 917	6 013 333	6 101 833
Antavad toetused tegevuskuludeks	449 751	371 396	318 200	318 200	321 600	321 600
Muud tegevuskulud	5 012 995	5 191 362	5 524 438	5 696 717	5 691 733	5 780 233
sh personalikulud	2 409 291	2 729 099	3 008 526	3 043 695	3 088 911	3 088 911
sh majandamiskulud	2 464 219	2 456 434	2 515 912	2 653 022	2 602 822	2 691 322
sh alates 2012 sõlmitud katkestamatud kasutusrendimaksud	0	10 694	10 694	10 694	9 897	360
sh muud kulud	139 485	5 829	0	0	0	0

Personalikulude kasvu juures on arvestatud alampalga tõusuga, lasteaia- ja kooliõpetajate palga tõusuga. 2019.aastaks käesolevas strateegias personalikulude kasvu prognoositud ei ole.

Majanduskulude kasvutempo on väiksem, kuna käesoleval aastal on mitmete investeeringute tulemusena loota majandamiskulude vähenemist. Samal kaalutlusel peaksid majanduskulud oluliselt vähenema tulevaste investeeringute tulemusena, kuid arvestama peab ka inflatsiooni, hindade kasvu, ja muid vallast mitteolenevaid tegureid, mis on aluseks prognoositavate majandamiskulude suurenemiseks.

5.3 Investeerimistegevus

Investeerimistegevuse osas kajastatakse põhivara müüke, -soetus, põhivara soetusteks saadavaid ja antavaid toetusi, finantstulusid ja –kulusid.

Tabel 4 Investeerimistegevus

Lääne-Saare Vallavalitsus	2014 täitmine	2015 eeldatav täitmine	2016 eelarve	2017 eelarve	2018 eelarve	2019 eelarve
Investeerimistegevus kokku	-1 473 924	-1 764 745	-1 591 980	-1 699 920	-1 777 475	-1 620 970
Põhivara müük (+)	0	5 630	0	0	0	0
Põhivara soetus (-)	-842 510	-1 708 000	-2 073 500	-2 008 000	-2 063 670	-2 055 000
sh projektide omaosalus		-950 000	-1 213 700	-1 448 000	-1 172 800	-948 000
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine (+)	329 234	273 099	859 800	560 000	890 870	1 107 000
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine (-)	-916 488	-292 266	-320 100	-185 000	-514 500	-577 000
Tagasilaekuvad laenud (+)	2 080	0				
Finantstulud (+)	222	200	100	100	100	100
Finantskulud (-)	-46 462	-43 408	-58 280	-67 020	-90 275	-96 070

Strateegias põhivara müüke kavandatud ei ole.

Tabel 5 Investeeringud põhivarasse

Objektid*	2016	2017	2018	2019	Märkused
Kärla rahvamaja /vabaaajakeskus	450 000	900 000			Laen
Kärla Lasteaed	30 000				Omavalitsus (edaspidi OV)
Kärla Põhikool	20 000		20 000		OV
Püsilaager	50 000				Toetus 40 000, OV 10 000
Taritu jalgpalliplats	10 000				Toetus 6 000, OV 4 000
Hooldekodu	250 000				OV
Valla teed	200 000	200 000	200 000	200 000	OV
Kergteed	362 500		250 000	200 000	Toetus 500 000, OV 312 500
Tänavavalgustus	201 000		80 000		Toetus 201 000, OV 80 000
Nasva jõesadam	500 000				Toetus 400 000, OV 100 000
Lümanda põhikool		208 000	50 000		Toetus 200 000, OV 58 000
Kärla soojamajandus		700 000			Toetus 400 000, laen 300 000
Lümanda Lasteaed			68 670		Toetus 18 670, OV 50 000
Lümanda keskusehoone			600 000	600 000	Toetus 300 000, Laen 900 000 või investor
Sadamad – Atla, Roopa, Muratsi			400 000	270 000	Toetus 520 000, OV 150 000
Abruka infokeskus			150 000		Toetus 120 000, OV 30 000
Nasva puhkeala			150 000		Toetus 100 000, OV 50 000
Pargid – Lümanda, Kärla			50 000		OV
Bussipaviljonide valgustus			25 000		Toetus 15 000, OV 10 000
Avalikud rannad			20 000	20 000	OV
Ettevõtlusinkubaator				400 000	Toetus 350 000, OV 50 000
Kõrkküla seltsimaja				280 000	Toetus 262 000, OV 18 000
Kärla spordihoone				50 000	OV
Aste Lasteaed				35 000	Toetus 15 000; OV 20 000

*objektid toodud üldise nimetusega, tegevused ei ole konkreetselt välja toodud

Põhivara investeeringute teostamiseks loodetakse saada avanenud/avanevate projektide kaasabi. Tabelis 5 on loodetavad toetused välja toodud märkuste veerus.

Arengukavas on investeeringute tabelis toodud mitmed näitajad, mis finantsarvestuses ei kuulu investeeringute koosseisu ja on arvestatud tegevuskulude hulka. Arengukava investeeringute nimekirjas on ka tegevused, mis on sisult sihtfinantseerimine põhivara soetuseks, need on välja toodud tabelis 6.

Tabel 6 Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine

Objekt	2016	2017	2018	2019	Märkused
Aste klubi			300 000	300 000	Laen
Kuressaare linna haridusruum	125 000	125 000	125 000	125 000	Kuressaare linna eelarvestrateegist
ÜVK investeeringute omaosalus	35 100		29 500	92 000	Kuressaare Veevärk AS
Hajaasustuse programm	100 000				2015.a. eraldiste väljamakse
Projektidepõhine toetus	60 000	60 000	60 000	60 000	Mitmete erinevate investeeringuprojektide omaosaluseks

Hajaasustuse programmi viimase teadaoleva voo vahendite väljamaksed langevad järgmisse aastasse, Maavalitsuselt peaks toetus laekuma 2015. aastal.

Projektidepõhine toetus on eelarvevahendite reserv kolmandale sektorile ja ka valla oma asutustele arengukavas kavandatud tegevuste toetamiseks.

Investeermistegevuse kuludesse arvestatakse ka laenude intressid. Kuna põhivara soetuseks ning sihtfinantseerimiseks on strateegia kava alusel plaanis võtta uusi laene, siis on arvestatud intressikulude kasvuga. olemasolevate laenude juures on suurimaks intressimääraks 1,9%, siis on juurdetulevate intresside määraks kasutatud seda maksimaalset määra.

5.4 Finantseerimistegevus

Suuremahuliste ja mitmete investeeringute teostamiseks ei piisa valla omavahenditest, vaid peab kaasama ka laenu raha.

Tabel 7 Finantsinvesteeringud

Lääne-Saare Vallavalitsus	2014 täitmine	2015 eeldatav täitmine	2016 eelarve	2017 eelarve	2018 eelarve	2019 eelarve
Finantseerimistegevus	93 225	499 255	141 346	863 212	394 870	358 282
Kohustuste võtmine (+)	283 381	763 800	450 000	1 200 000	750 000	750 000
Kohustuste tasumine (-)	-190 156	-264 545	-308 654	-336 788	-355 130	-391 718
Netovõlakooormus (eurodes)	2 066 607	2 841 101	3 406 040	3 983 228	4 260 910	4 155 535
Netovõlakooormus (%)	30,9%	43,3%	49,7%	55,8%	56,7%	53,1%
Netovõlakooormuse ülemäär (eurodes)	6 678 437	6 069 834	6 046 410	6 800 556	7 512 329	7 818 641
Netovõlakooormuse ülemäär (%)				95,3%	100,0%	100,0%
Vaba netovõlakooormus (eurodes)				2 817 328	3 251 419	3 663 106

Laenude abil loodetakse korda saada Kärla rahvamaja, Aste klubi, Lümända keskusehoone ja Kärla soojavarustus. Võetavate laenude tagastamise perioodiks strateegias on arvestatud 2030.a.

Laenude võtmisel on piiriks põhitegevuse tulemi 6 kordne suurus või siis 60% põhitegevuse tuludest, oleneb sellest, kumb on suurem. 2016.a. lõpuni kehtib netovõlakooormusele ülempiir 60%, hiljem on ülempiiriks tegevustulude summa 100% määr. Tabelist 7 on näha, et valla laenukoormus ei ole liiga suur ja on võimalik kasutada

5.5 Likviidsed varad

Likviidsed varad näitavad vabade rahaliste vahendite jääki.

Põhitegevuse tulemi näitab investeerimis- ja finantseerimistegevuseks olevaid vahendeid. Põhitegevuse tulemi ei tohi olla negatiivne kahel järjestikusel aastal, nelja aasta kokkuvõttes peab tulemi olema vähemalt 0.

Eelarve tulemisse on juba arvestatud investeerimistegevuse summad. See võib olla negatiivne, kuna investeerimistegevuseks on võimalik laenu võtta.

Tabel 8 Likviidsed varad

Lääne-Saare Vallavalitsus	2014 täitmine	2015 eeldatav täitmine	2016 eelarve	2017 eelarve	2018 eelarve	2019 eelarve
Põhitegevuse tulem	1 215 691	1 000 945	997 041	1 122 732	1 498 996	1 716 808
Eelarve tulem	-258 233	-763 800	-564 939	-577 188	-278 479	95 838
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	-165 008	-264 545	-423 593	286 024	116 391	454 120
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	700 931	436 386	12 793	298 817	415 8	869 328

6. Kokkuvõte

Lääne-Saare valla eelarvestrateegia 2016 – 2019 on koostatud kooskõlas kohaliku omavalitsuse finantsjuhtimise seadusega, arvestatud on uues Lääne-Saare valla arengukavas 2015 – 2023(2030) kavandatud tegevustega. Kuigi 2015.a. veebruaris kinnitati esimene Lääne-Saare valla strateegia, siis on erinevused väga suured ja varasem tuleb tunnistada kehtetuks.

Täidetud on KOFSigna kehtestatud nõuded võlakoormuse osas ja head on omafinantseerimise võimekuse näitajad.

Strateegias on mitmed investeeringud kavandatud teostada avanevate projektide vahendite kaasabil.

Eelarvestrateegia on valla arengukava tegevuste finantsplaan ja arengukava täiendades ja muutes, tuleb vastavalt täiendada ja muuta ka eelarvestrateegiat.

7. Lisad

Tabel 9 Strategia vorm KOV

Lääne-Saare Vallavalitsus	2014 täitmine	2015 eeldatav täitmine	2016 eelarve	2017 eelarve	2018 eelarve	2019 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	6 678 437	6 563 703	6 856 886	7 137 649	7 512 329	7 818 641
Maksutulud	4 001 952	4 203 856	4 401 124	4 608 256	4 825 744	5 054 107
sh tulumaks	3 731 767	3 945 362	4 142 630	4 349 762	4 567 250	4 795 613
sh maamaks	270 185	258 494	258 494	258 494	258 494	258 494
Tulud kaupade ja teenuste müügist	342 073	342 134	413 730	433 930	528 530	529 530
Saadavad toetused tegevuskuludeks	2 173 158	1 886 673	1 912 982	1 966 413	2 029 005	2 105 954
sh tasandufond	497 745	513 845	525 930	574 361	636 953	713 902
sh toetusfond	763 992	1 173 359	1 201 252	1 201 252	1 201 252	1 201 252
sh muud saadud toetused tegevuskuludeks	911 421	199 469	185 800	190 800	190 800	190 800
Muud tegevustulud	161 254	131 040	129 050	129 050	129 050	129 050
Põhitegevuse kulud kokku	5 462 746	5 562 758	5 859 845	6 014 917	6 013 333	6 101 833
Antavad toetused tegevuskuludeks	449 751	371 396	318 200	318 200	321 600	321 600
Muud tegevuskulud	5 012 995	5 191 362	5 541 645	5 696 717	5 691 733	5 780 233
sh personalikulud	2 409 291	2 729 099	3 025 733	3 043 695	3 088 911	3 088 911
sh majandamiskulud	2 464 219	2 456 434	2 515 912	2 653 022	2 602 822	2 691 322
<i>sh alates 2012 sõlmitud katkestamatud kasutusrendimaksud</i>		10 694	10 694	10 694	9 897	360
sh muud kulud	139 485	5 829	0	0	0	0
Põhitegevuse tulem	1 215 691	1 000 945	997 041	1 122 732	1 498 996	1 716 808
Investeeringustegevus kokku	-1 473 924	-1 764 745	-1 561 980	-1 699 920	-1 777 475	-1 620 970
Põhivara müük (+)	0	5 630	0	0	0	0
Põhivara soetus (-)	-842 510	-1 708 000	-2 073 500	-2 008 000	-2 063 670	-2 055 000
<i>sh projektide omaosalus</i>		-950 000	-1 183 700	-1 448 000	-1 172 800	-948 000
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine (+)	329 234	273 099	889 800	560 000	890 870	1 107 000
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine (-)	-916 488	-292 266	-320 100	-185 000	-514 500	-577 000
Tagasilaekuvad laenud (+)	2 080	0				

Finantstulud (+)	222	200	100	100	100	100
Finantskulud (-)	-46 462	-43 408	-58 280	-67 020	-90 275	-96 070
Eelarve tulem	-258 233	-763 800	-564 939	-577 188	-278 479	95 838
Finantseerimistegevus	93 225	499 255	141 346	863 212	394 870	358 282
Kohustuste võtmine (+)	283 381	763 800	450 000	1 200 000	750 000	750 000
Kohustuste tasumine (-)	-190 156	-264 545	-308 654	-336 788	-355 130	-391 718
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	-165 008	-264 545	-423 593	286 024	116 391	454 120
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	700 931	436 386	12 793	298 817	415 208	869 328
Võlakohustused kokku aasta lõpu seisuga	2 767 538	3 277 487	3 418 833	4 282 045	4 676 118	5 024 863
sh kohustused, mis ei kajastu finantseerimistegevuses		10 694	10 694	10 694	9 897	360
Netovõlakoormus (eurodes)	2 066 607	2 841 101	3 406 040	3 983 228	4 260 910	4 155 535
Netovõlakoormus (%)	30,9%	43,3%	49,7%	55,8%	56,7%	53,1%
Netovõlakoormuse ülemmäär (eurodes)	6 678 437	6 069 834	6 046 410	6 800 556	7 512 329	7 818 641
Netovõlakoormuse ülemmäär (%)				95,3%	100,0%	100,0%
Vaba netovõlakoormus (eurodes)				2 817 328	3 251 419	3 663 106
Põhitegevuse tulude muutus	-	-2%	4%	4%	5%	4%
Põhitegevuse kulude muutus	-	2%	5%	3%	0%	1%
Omafinantseerimise võimekuse näitaja	1,22	1,18	1,17	1,19	1,25	1,28
		2015 eeldatav täitmine	2016 eelarve	2017 eelarve	2018 eelarve	2019 eelarve
Investeeringuprojektid* (alati "+" märgiga)						
08 Kärla Rahvamaja		0	450 000	900 000	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)			450 000	900 000		
09 Lümada Põhikool		0	0	208 000	50 000	0
sh toetuse arvelt				160 000	40 000	
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)				48 000	10 000	
09 Lümada Lasteaed		0	0	0	68 670	0
sh toetuse arvelt					18 670	
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)					50 000	
08 Lümada Rahvamaja (keskusehoone)		0	0	0	600 000	600 000
sh toetuse arvelt					100 000	200 000

<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>					500 000	400 000
09 Kärla Lasteaed		0	30 000	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>			30 000			
09 Kärla Põhikool		0	20 000	0	20 000	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>			20 000		20 000	
08 Kärla Spordihall		0	0	0	0	50 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>						50 000
09 Aste Lasteaed		0	0	0	0	35 000
<i>sh toetuse arvelt</i>						15 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>						20 000
06 Tänavavalgustus		0	201 000	0	80 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>			143 800		57 200	
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>			57 200		22 800	
10 Hooldekodu		950 000	250 000	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>		950 000	250 000			
04 Valla Teed		0	562 500	200 000	450 000	400 000
<i>sh toetuse arvelt</i>			300 000		100 000	100 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>			262 500	200 000	350 000	300 000
06 Kärla soojamajandus		0	0	700 000	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>				400 000		
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>				300 000		
04 Ettevõtlusinkubaator		0	0	0	0	400 000
<i>sh toetuse arvelt</i>						350 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>						50 000
Eelpool nimetamata muud projektid kokku		0	560 000	0	795 000	570 000
<i>sh toetuse arvelt</i>			446 000		575 000	442 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>			114 000		220 000	128 000
KÕIK KOKKU		950 000	2 073 500	2 008 000	2 063 670	2 055 000
<i>sh toetuse arvelt</i>		0	889 800	560 000	890 870	1 107 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>		950 000	1 183 700	1 448 000	1 172 800	948 000

Tabel 10 Strateegia vorm valdkonniti

01 Üldised valitsussektori teenused	704 794	598 718	607 670	635 466	647 893	652 688
Põhitegevuse kulud	653 989	545 310	549 390	568 446	557 618	556 618
sh muude vahendite arvelt	653 989	545 310	549 390	568 446	557 618	556 618
Investeeringustegevuse kulud	50 805	53 408	58 280	67 020	90 275	96 070
sh muude vahendite arvelt	50 805	53 408	58 280	67 020	90 275	96 070
03 Avalik kord ja julgeolek	150 445	2 505	2 570	2 570	6 625	2 625
Põhitegevuse kulud	2 484	2 505	2 570	2 570	6 625	2 625
sh muude vahendite arvelt	2 484	2 505	2 570	2 570	6 625	2 625
Investeeringustegevuse kulud	147 961	0	0	0	0	0
sh saadud toetuste arvelt	24 769	0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt	123 193	0	0	0	0	0
04 Majandus	955 720	1 153 313	1 729 782	977 782	1 636 808	1 856 308
Põhitegevuse kulud	635 492	538 851	607 282	717 782	726 808	726 308
sh saadud toetuste arvelt	0	99 000	387 000	392 000	392 000	392 000
sh muude vahendite arvelt	635 492	439 851	220 282	325 782	334 808	334 308
Investeeringustegevuse kulud	320 228	614 462	1 122 500	260 000	910 000	1 130 000
sh saadud toetuste arvelt		93 000	750 000	0	160 000	630 000
sh muude vahendite arvelt	320 228	521 462	372 500	260 000	750 000	500 000
05 Keskkonnakaitse	93 892	125 676	64 304	54 304	54 670	54 670
Põhitegevuse kulud	88 548	122 076	64 304	54 304	54 670	54 670
sh saadud toetuste arvelt	0	35 242	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt	88 548	86 834	64 304	54 304	54 670	54 670
Investeeringustegevuse kulud	5 344	3 600	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt	5 344	3 600	0	0	0	0
06 Elamu- ja kommunaalmajandus	356 294	194 038	429 237	793 137	227 920	185 420
Põhitegevuse kulud	203 128	106 832	93 137	93 137	93 420	93 420
sh muude vahendite arvelt	203 128	106 832	93 137	93 137	93 420	93 420
Investeeringustegevuse kulud	153 166	87 206	336 100	700 000	134 500	92 000
sh saadud toetuste arvelt		0	193 800	400 000	57 200	0
sh muude vahendite arvelt	153 166	87 206	142 300	300 000	77 300	92 000
07 Tervishoid	2 180	2 600	2 600	2 600	2 600	2 600
Põhitegevuse kulud	2 180	2 600	2 600	2 600	2 600	2 600

sh muude vahendite arvelt	2 180	2 600	2 600	2 600	2 600	2 600
08 Vabaaeg, kultuur ja religioon	1 566 428	872 868	1 272 617	1 669 024	2 079 002	2 059 002
Põhitegevuse kulud	752 139	827 868	762 617	769 024	809 002	809 002
sh saadud toetuste arvelt	0	6 795	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt	752 139	821 073	762 617	769 024	809 002	809 002
Investeermistegevuse kulud	814 289	45 000	510 000	900 000	1 270 000	1 250 000
sh saadud toetuste arvelt	0	0	46 000	0	320 000	462 000
sh muude vahendite arvelt	814 289	45 000	464 000	900 000	950 000	788 000
09 Haridus	2 967 039	3 199 267	3 269 165	3 367 164	3 233 290	3 223 620
Põhitegevuse kulud	2 653 372	2 909 269	3 094 165	3 034 164	2 969 620	3 063 620
sh saadud toetuste arvelt	0	818 812	827 522	827 522	827 522	827 522
sh muude vahendite arvelt	2 653 372	2 090 457	2 266 643	2 206 642	2 142 098	2 236 098
Investeermistegevuse kulud	313 667	289 998	175 000	333 000	263 670	160 000
sh saadud toetuste arvelt	0	81 487	0	160 000	58 670	15 000
sh muude vahendite arvelt	313 667	208 511	175 000	173 000	205 000	145 000
10 Sotsiaalne kaitse	471 414	1 457 447	933 780	772 890	792 970	792 970
Põhitegevuse kulud	471 414	507 447	683 780	772 890	792 970	792 970
sh saadud toetuste arvelt	0	136 132	112 530	112 530	112 530	112 530
sh muude vahendite arvelt	471 414	371 315	571 250	660 360	680 440	680 440
Investeermistegevuse kulud	0	950 000	250 000	0	0	0
sh muude vahendite arvelt	0	950 000	250 000	0	0	0
KOKKU	7 268 206	7 606 432	8 311 725	8 274 937	8 681 778	8 829 903
Põhitegevuse kulud	5 462 746	5 562 758	5 859 845	6 014 917	6 013 333	6 101 833
sh saadud toetuste arvelt	0	1 095 981	1 327 052	1 332 052	1 332 052	1 332 052
sh muude vahendite arvelt	5 462 746	4 466 777	4 532 793	4 682 865	4 681 281	4 769 781
Investeermistegevuse kulud	1 805 460	2 043 674	2 451 880	2 260 020	2 668 445	2 728 070
sh saadud toetuste arvelt	24 769	174 487	989 800	560 000	595 870	1 107 000
sh muude vahendite arvelt	1 780 691	1 869 187	1 462 080	1 700 020	2 072 575	1 621 070

Tabel 11 Strateegia vorm sõltuv üksus

SA Lääne-Saare Kultuur	2014 täitmine	2015 eeldatav täitmine	2016 eelarve	2017 eelarve	2018 eelarve	2019 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku (+)	206 995	191 700	200 000	200 000	500 000	500 000
sh saadud tulud kohalikult omavalitsuselt	99 450	55 000	60 000	60 000	60 000	60 000
Põhitegevuse kulud kokku (+)	215 905	191 700	200 000	200 000	200 000	200 000
Põhitegevustulem	-8 910	0	0	0	300 000	300 000
Investeermistegevus kokku (+/-)	-47 030				-300 000	-300 000
Eelarve tulem	-55 940	0	0	0	0	0
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	-55 940					
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	48 235	48 235	48 235	48 235	48 235	48 235
Netovõlakoormus (eurodes)	0	0	0	0	0	0
Netovõlakoormus (%)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
SA Kärla	Täitmine 2014 aasta	KOV eelarve 2015 aasta	KOV eelarve 2016 aasta	KOV eelarve 2017 aasta	KOV eelarve 2018 aasta	KOV eelarve 2019 aasta
Põhitegevuse tulud kokku (+)	12 794	15 944	19 138	22 330	22 330	22 330

sh saadud tulud kohalikult omavalitsuselt	626	2 541	6 550	7 330	7 330	7 330
Põhitegevuse kulud kokku (+)	13 673	15 944	19 138	22 330	22 330	22 330
Põhitegevustulem	-879	0	0	0	0	0
Investeermistegevus kokku (+/-)						
Eelarve tulem	-879	0	0	0	0	0
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	-879					
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	815	815	815	815	815	815
Netovõlakoormus (eurodes)	0	0	0	0	0	0
Netovõlakoormus (%)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Tabel 12 Strategiea vorm arvestusüksus

Lääne - Saare Vallavalitsus	2014 täitmine	2015 eeldatav täitmine	2016 eelarve	2017 eelarve	2018 eelarve	2019 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	6 798 150	6 713 806	7 009 474	7 292 649	7 967 329	8 273 641
Põhitegevuse kulud kokku	5 592 248	5 712 861	6 012 433	6 169 917	6 168 333	6 256 833
<i>sh alates 2012 sõlmitud katkestamatud kasutusrendimaksud</i>	0	10 694	10 694	10 694	9 897	360
Põhitegevustulem	1 205 902	1 000 945	997 041	1 122 732	1 798 996	2 016 808
Investeermistegevus kokku	-1 523 034	-1 764 745	-1 561 980	-1 699 920	-2 077 475	-1 920 970
Eelarve tulem	-317 132	-763 800	-564 939	-577 188	-278 479	95 838
Finantseerimistegevus	95 305	499 255	141 346	863 212	394 870	358 282
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	-221 827	-264 545	-423 593	286 024	116 391	454 120
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	749 981	485 436	61 843	347 867	464 258	918 378

Võlakohustused kokku aasta lõpu seisuga	2 767 538	3 277 487	3 418 833	4 282 045	4 676 118	5 024 863
Netovõlakoormus (eurodes)	2 017 557	2 792 051	3 356 990	3 934 178	4 211 860	4 106 485
Netovõlakoormus (%)	29,7%	41,6%	47,9%	53,9%	52,9%	49,6%
Netovõlakoormuse ülemmäär (eurodes)	6 798 150	6 069 834	6 046 410	6 800 556	7 967 329	8 273 641
Netovõlakoormuse ülemmäär (%)	100,0%	90,4%	86,3%	93,3%	100,0%	100,0%
Vaba netovõlakoormus (eurodes)	4 780 593	3 277 783	2 689 420	2 866 378	3 755 469	4 167 156